

Kóhalmi László¹: Egy problémás szabályozási örökség az új anyagi büntetőkódexben: az életveszélyt okozó testi sértés

Debreceni Jogi Műhely, 2013. évi (X. évfolyam) 3. szám (2013. július) 47-78.

Zusammenfassung

§170 Absatz 5 des IV Gesetzes des Strafgesetzbuches von 1978 hat viel Kopfzerbrechen für die Generation der Strafrechtswissenschaftler verursacht. Nach Begründung des StGB war die Erzeugung der lebensgefährliche Körperverletzung nötig, weil die frühere juristische Praxis viele Straftaten als Mordversuch betrachtet hat, die nicht in der Tat einen Mord als Ziel hatten und deswegen war es nötig Mord und Körperverletzung zu unterscheiden. Meiner Meinung nach ist der lebensgefährliche Körperverletzung eine „sozialistische juristische Fiktion“, mit dem der Staat mit statistischen Methoden beweisen versuchte, das Sozialismus eine hochwertigere Kreation ist, als die bürgerliche Gesellschaften, und deswegen diejenigen, die in einem solchen Staat leben ab ovo bessere, hochwertigere Menschen sind.

Eine Schlüsselfrage ist: was wird als lebensgefährliche Körperverletzung bezeichnet? Meiner Meinung nach gab der Oberste Gerichtshof nur Anhaltspunkte zur Feststellung der lebensgefährliche Körperverletzung, und in der Praxis ist das oft zu wenig. Zwei Wege sind zugänglich: erstens, wir bekennen, dass dieser Tatbestand nur aus einfachen politischen Gründen in den StGB hineingeraten ist und wir verbannen ihm vom Kodex, oder, als zweite Möglichkeit, der lebensgefährliche Körperverletzung wird als fahrlässige Form der schweren Körperverletzung maßregeln.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012.évi C. törvény újabb jelentős szabályozástörténeti állomást jelent a magyar büntetőjogban. A szakzsargonban nemes egyszerűséggel, csak új Btk.-nak nevezett kódex különböző kritikákat kapott mind jogirodalom, mind a jogalkalmazás művelőitől.² Az észrevételek azonban átsiklottak egy olyan szabályozási megoldás felett, amelynek létjogosultsága – véleményem szerint – meglehetősen vitatható. Az egymásnak feszülő bírósági ítéleti indokolások is bizonyítják, hogy az életveszélyt okozó testi sértés tényállása az egyik legproblematisabb szabályozási megoldás az „1978-as” büntető anyagi kódexünkben. E tanulmányban a fenti téma körüljárására teszek kísérletet.

1.A kodifikáltan hazai büntetőjog időszaka

A magyar jogban a testi sértés kívül esett a büntetőjog területén. A kisebb sértéseket magánvétségekként bírálták el, míg a súlyosabb esetekre a *ius talionis* került alkalmazásra, majd pedig a hűtlenség büntetésével sújtották.³ Ezeket az eseteket később az 1723.évi X. törvénycikk nagyobb hatalmaskodásnak nyilvánította.⁴ Az 1792-i javaslat már külön fejezetben tárgyalta a testi sértéseket.⁵

1.Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet

A büntettekről és azok megbüntetéséről szóló kódex-tervezet testi sértés alatt olyan cselekményt értett, melynek következtében az élet épségben marad, de különféle testi ártalmak következnek be. A javaslattevő külön elkövetési alakzatként nevesíti a megfontolt szándékkal történő megsebesítést, mely életveszélyt vagy az egészség végleges elvesztését okozza.⁶

Szabályozástörténeti előzményként hivatkozok Vuchetich Mátyás munkásságára, akinek az „*Institutiones Iurus Criminalis Hungarici*” című munkájában már lényegében megfogalmazta – természetesen nem ezekkel a szavakkal – az életveszélyt okozó testi sértés és az emberölés kísérletének elhatárolási problémáit: „*A sérelem okozása nemcsak az élet ellen, de a testi épség és sértetlenség ellen is irányulhat, ebből következik az erőszakos testi sértés, vagyis olyan bűncselekmény, amely kárt okoz az egészséges emberi testen. Ezen a sajtóságos bűncselekményen csak azt lehet érteni, ha nem ölési szándékkal végezték, és nem irányult a fejedelem ellen. Az erőszakos testi sértés, vagy a test belső, vagy a külső felépítését támadja, és emiatt a törvénytudók minősített és egyszerű esetét különböztetik meg. Minősítette eset, ha a test belső szervei mérgezés miatt sérülnek, egyszerű, ha a test külső tagjai, részei sérülnek csonkítással, legyintéssel, ha testnek, test valamely tagjának használatát lehetetlenné teszik, vagy a szoros értelemben vett sebesítéssel, ha a testnek valamely részét a csonkításon kívül a testtől elválasztja. Az erőszakos testi sértésnek mind eme két fajtája átminősülhet emberölés kísérletévé, méregkeveréssé, vagy közerőszakká.*”⁷

Az 1843-iki javaslatunk „csak” a súlyosabb testi sértésekről rendelkezett.⁸ Alapesetnek tekinti az előre megfontolt szándékkal elkövetett súlyos testi sértést és ettől megkülönbözteti az erős felindulásban elkövetett, illetve a gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértést.⁹

2. Az 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről (Csemegi-kódex)

A Csemegi-kódex XX. fejezete szabályozta a testi sértést (301-312.§). A testi sértés alapesete szerint, aki „*másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazza, vagy egészségét sérti, ha az ez által okozott sérülés, betegség vagy elmekor*” 20 napnál hosszabb ideig tartott: a súlyos testi sértés büntetést, ha 20 napon belül napot „*nem haladott, de nyolcz napnál tovább tartott*”: a súlyos testi sértés vétségét, ha 8 napon belüli, a könnyű testi sértés vétségét követte el. A testi sértés alapesetei – a gyógy tartam alapján – tehát a következők voltak: súlyos testi sértés büntette (20 napnál hosszabb), súlyos testi sértés vétsége (8-20 nap) és könnyű testi sértés vétsége (8 napon belüli).¹⁰

A büntetési tételek az alábbiak szerint alakultak: a súlyos testi sértés büntette: 3 évig terjedő börtön; a súlyos testi sértés vétsége: 1 évig terjedő fogház és 500 forintig terjedhető pénzbüntetés és a könnyű testi sértés vétsége: 6 hónapig terjedő fogház és 200 forintig terjedhető pénzbüntetés.

A Csemegi kódex minősítő körülményként értékelte, ha a testi sértést felmenő ágbeli rokon követte el – súlyos testi sértés büntette: 5 évig terjedhető börtönnel; súlyos testi sértés vétsége: 3 évig terjedhető fogházzal; könnyű testi sértés vétsége: 2 évig terjedhető fogházzal büntetendő.

További minősítő körülmény a kódexben: a mai terminológiával élve „maradandó fogyatékoság okozása”¹¹, mely 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő. Ennek felmenő ágbeli rokon által történő elkövetése 5 évig terjedhető fegyházzal büntetendő¹²; ha a testi sértés terhes állapotban levő nőt követett el, és a nő annak folytán méhmagzatát elvesztette; ha a súlyos testi sértés folytán a megsértett halála következett be: a büntetés 10 évig terjedhető fegyház¹³.

A kor jogirodalmában némi vita alakult ki a gondatlanságból elkövetett emberölés¹⁴ és a súlyos testi sértés elhatárolási szempontjai között. Finkey egyik korabeli tanulmányában (melyet Vidor Jenővel folytatott) a következőket írta:

„A cikkiro úr tehát igazságtalanul imputálja nekem, hogy én a culpa dolo mixta elméletet vallom. Ellenkezőleg, teljesen egyet értek vele abban, hogy ez az elmélet összezavarja a dolus és culpa fogalmát s ezért elielendő. De miért is imputálja az enyémnek az általam is elítélt elmélete a csikkiró? Azért, mert a gondatlan emberölésnél azt tanítom, hogy «ha a tettes szándéka könnyű testi sértésre irányult, ha abból akaratlanul halál következett be, e cselekmény is gondatlan emberölés lesz, de már szándékos súlyos testi sértésből bekövetkezett halál nem ide, hanem a halált okozó súlyos testi sértés (Btk. 306.§) fogalma alá esik» (Tankönyv 480.l.). Tény, hogy ez idézett sorok könyvemben foglaltaknak s tény, hogy a dolus ls culpa fogalmait szem előtt tartva, elméletileg én is helyesebbnek és logikusabbnak tartanám, ha bárminő szándékos testi sértés s így az u.n. könnyű testi sértés által történt halálokozás is a törvény által egyformán lenne minősítve; azonban ami engem a fentebb idézett állításra vezetett, az nem más, mint – maga a Btk. ...Jól tudom, hogy ez az okoskoás nem comunis ponio íróink körében. Így éppen Btk..ünk legnagyobb tekintélyű magyarázója, Edvi Illés Károly, éppen ellenkezőleg úgy magyaráza a 306.§-t, hogy ez alá bárminő testi sértés által történt halálokozás odavonható s ezért a 306.§ esete, szerinte, helytelenül nevezetik halált okozó súlyos testi sértésnek, miután ezzel maga a Btk. önmagának ellentmond, mert halál nemcsak súlyos, de könnyű testi sértés által is előidézhető. Ama nagy tisztelet daczára, melylyel nagy commentátorunk iránt viseltetem, e nézetében nem osztozhatom, mert e nézetének a Btk. szavain kívül, azok leghitelesebb magyarázója, t.i. a törvényjavaslat szerzője által készített miniszteri indokolás is ellene mond.”¹⁵

Fayer László ugyan a testi sértésnek a gyógytartam szerinti klasszifikálását tartja a legajánlatosabb módszernek – mert rendszerint ez fejezi ki a sérülés és a betegség súlyosságát –, de hibája, hogy a bíróság ki van szolgáltatva másoknak. „A bíró maga nem képes észlelni a tartamot. Az orvosok pedig, a kik ezen ügyekben mint szakértők – jobban mondva: mint tanúk – járnak el és szigorúan nézve a döntést a kezökben tartják, gyakran nincsenek áthatva hivatásuk komolyságtól. Már az, hogy a látletet tartalmát esküvel meg nem erősítik, hogy azok az orvosok, kik nem tisztviselők, tehát tisztí esküt nem tesznek, esküvel meg nem erősített nyilatkozatokkal ténykörülmenyek fenn-vagy fenn nem forgását döntik el csak a BTK. XXXIII: fejezete értelmében felelősek; továbbá az, hogy a látletet díját a látletet kérő fél fizeti az orvosnak s a díjazás kisebb-nagyobb mérvével itt-ott eshetőleg a látletet tartamára is befolyást gyakorolhat: nagyon aggályossá teszi ezt a bizonyítékot.

Ha az orvosnak a látlelet ténybeli részére meg kellene a főtárgyaláson esküdni, sok esetben módosulna az írás.”¹⁶

Privilegizált eset: a halált okozó testi sértés erős felindulásban történő elkövetése, mely 1 évtől 5 évig terjedhető börtönnel volt büntethető.¹⁷

Érdekes megoldása volt a jogalkotónak a lényegében jogi vélelem felállítása, amikor a súlyos testi sértést több személy bántalmazása okozta, de az elkövetők pontos kiléte nem volt megállapítható. Ilyenkor egy kvázi-vélelem alapján a bántalmazásban részt vevők 2 évig terjedhető szabadságvesztéssel és külön-külön 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel; ha pedig a bántalmazásokból halál származott: 3 évig terjedhető börtönnel és külön-külön 400 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

A Csemegi kódex külön nevesítette a méreggel vagy más ártalmas szerrel történő egészségrontást, mely 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő; míg életveszélyes szernek ölési szándék nélküli alkalmazása esetén 3 évtől 5 évig terjedő fegyház büntetés fenyegetett.¹⁸

A gondatlan súlyos testi sértés 3 hónapig (!) terjedhető fogházzal és 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Amennyiben a súlyos testi sértés, az azt okozónak saját hivatásában vagy foglalkozásában való járatlanságából, hanyagságából vagy azok szabályainak megszegéséből származott, 1 évig terjedhető fogházzal és 500 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Napjaink jogvédői vélhetően megrökönyödnek a kódex 313. §-ában szabályozottakon, mivel az a házi fegyelmezési jog gyakorlója által megvalósított könnyű testi sértés vétsége esetén kizárta a büntetés lehetőségét.

A testi sértés tényállásával kapcsolatban Finkey más tanulmányában is komoly aggályait fejtette ki: *„I. A szándékos testi sértés minősítése, illetőleg felosztása tekintetében a Btk. mai hármas felosztása ellen úgy elméleti, mind gyakorlati szempontból alapos kifogások emelhetők. Hogy a súlyos és könnyű testi sértés közt büntetőjogilag különbséget kell tenni, az kétségtelen. Hogy a súlyos sértést súlyosabban, a könnyűt enyhébben kell büntetni s e végből az előbbi büntetnek, az utóbbit vétségnek minősítsük, ez teljesen igazságos és szükséges.”¹⁹*

FINKEY szerint a hármás felosztás azért problematikus, mivel a betegség tartamának megállapítása komoly bizonytalansági elemet hordoz magában. Az orvosok gyakran nem tudják – az orvosok védelmében hadd tegyen hozz nem is lehet – egzakt pontossággal meghatározni a gyógytartamot.

Ez a rendszer pedig nem igazságos és nem célszerű, mert a bíróság – amint Fayer László is írja – könnyen tévútra tévedhet és – véleményem szerint – tovább erősíti a szakértői bíráskodás tendenciáit²⁰. Finkey egyébként remek normaszöveg-javaslatot is megfogalmazott e tárgykörben: *„aki másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazza vagy egészségét sértés, ha a bántalmazás vagy egészségsértés súlyosabb természetű, vagy az az által okozott sérülés, betegség – huzamosabb ideig tartott: súlyos testi sértés büntetését, ha pedig a bántalmazás vagy egészségsértés enyhébb természetű, vagy az az által okozott sérülés, betegség rövid ideig tartott: könnyű testi sértés vétségét követi el.”*²¹

Az életveszélyes eszközzel (és nagy kegyetlenséggel) történő elkövetés Finkey szerint a Csemegi-kódexben új minősítő körülményként kellene szerepeltetni, mivel a tettes nagyobb alanyi bűnösségről tesz tanúbizonyságot.²²

3. Az 1950. évi II. törvény (Btá.)

A szakzsargonban csak Btá.-nak nevezett, 1950.évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről, mint neve is jelzi külön rendelkezéseket nem tartalmazott a különös része vonatkozóan, így a korábbi gyakorlat volt mérvadó.

4. Az 1961.évi V. törvény

Az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről alapjaiban átformálta a magyar anyagi büntetőjogot. A kódex 257.§ (1) bekezdése szabályozta a testi sértés tényállását: *„Aki másnak testi épségét vagy egészségét sérti, ha az okozott sérülés vagy betegség nyolc napon belül gyógyult, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával (könnyű testi sértés), nyolc napot meghaladó gyógyulási idő esetén pedig három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő (súlyos testi sértés).”*

Lényegében tehát ezzel a kódexszel alakult ki a testi sértés mai szabályozási metodikája, azaz a 8 napon belül gyógyuló a könnyű testi sértés, míg a 8 napon túli gyógytartamú a súlyos testi sértés.

A Btk. miniszteri indokolása ugyanis arra hivatkozott, hogy az orvostudomány fejlődése a gyógytartamot sok esetben rendkívüli mértékben lerövidítette, s így a Csemegi kódex szabályai már nem fejezik ki teljes mértékben és minden esetben a cselekmény társadalomra veszélyességét. *„Kétségtelen azonban az is, hogy – eltekintve attól az esettől, amikor az elkövető szándéka ölésre irányult, amikor tehát nem testi sértésről, hanem emberölés kísérletéről van szó – a büntett tárgyi súlyának megítélésénél nem lehet elhanyagolni azt a szempontot, hogy a védett jogtárgy – a testi épség, illetve az egészség – sérelme mennyi idő alatt szűnt meg.”*²³

A könnyű testi sértés büntetési tétele tehát 1 évig terjedő szabadságvesztés vagy javító-nevelő munka, míg a súlyos testi sértés esetében 3 évig terjedő szabadságvesztés volt.

Minősített esetek:

- különös kegyetlenséggel
- visszaesőként
- aljas indokból

történő elkövetés. (A büntetési tételek könnyű testi sértés esetében 3 évig, súlyos testi sértés esetében 6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztés.)

- a súlyos testi sértéssel összefüggően garázdaságot is megvalósítottak
- maradandó testi fogyatékoságot vagy súlyos egészségromlást idézett elő (A büntetési tétel 6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztés.)
- halált okoz. (A büntetési tétel 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés.)

Privilegizált eset a súlyos testi sértés gondatlan elkövetés, mely 1 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával, maradandó testi fogyatékoság vagy súlyos egészségromlást előidézése esetében 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A test épség és az egészség, mint védett jogtárgyak külön-külön történő feltüntetése mindenképpen indokolt – vélekedik Földvári –, mivel a két fogalom nem mindig fedi le

egymást: a testi épség egyes sérelmei esetében egészen elhanyagolható egészségromlás forog fenn, míg az egészségromlás egyes eseteiben a testi épség sérelme teljesen hiányzik.²⁴

Földvári szerint a testi épség jelenti: az emberi test épségét, az emberi teste alkotó szervek és sejtszövetek sértetlenségét; az egészség fogalmán az emberi szervezet zavartalan működését, az egyes szervek szabályszerű funkcionalitását értjük. Fontos azonban kiemelni, hogy az egészség mindig valamilyen állapotot jelent és igen relatív (!).²⁵

Halász Sándor szerint a test akkor ép, ha szervei helyesen funkcionálnak; míg egészséges, ha a szervezet zavartalanul működik, tehát a testet alkotó anatómiai egységek és szervek helyesen funkcionálnak. *„Egészségen nem csak a testi, hanem a szellemi egészséget is érteni kell: az egészség tehát így: a testi és szellemi állapot zavartalan volta.”*²⁶

Földvári már ekkor jelezte, hogy a gyógyulási idő törvényi értékelése kapcsán felmerül mindenekelőtt az a kérdés, hogy milyen viszonyban áll egymással a testi sértés két alakzata? Mindkettő alapbűncselekmény-e, vagy a súlyos testi sértés a könnyű testi sértésnek minősített esete?²⁷

Véleménye szerint a kérdés megválaszolása bizonyos fokig már eldönti a bűnösség tartalmával összefüggő kérdést is: ugyanis abban az esetben, ha a súlyos testi sértést a könnyű testi sértés minősített esetének tekintjük, a súlyosabb vonatkozásában – az 1961. évi V. törvény 18.§-ával összhangban²⁸ – elegendő a gondatlanság is. Ha pedig alapesetnek tartjuk a súlyos testi sértést, ebben az esetben a szándéknak át kell fogni a súlyosabb következmények beállítását is.

Véleménye szerint ez utóbbi felfogás a helyes, hiszen az 1961.évi V. törvény 257. § (5) bekezdése a súlyos testi sértés gondatlan elkövetését rendeli büntetni; ha a súlyos testi sértés a könnyű testi sértés minősített esete lenne, ilyen rendelkezésre nem lenne szükség a kódex 18.§-ban foglalt rendelkezések miatt.²⁹

Érdemes megemlíteni továbbá Fadgyas András egyik tanulmányát, melyben már lényegében – korát megelőzve – felveti az életveszély, mint minősített eset törvénybe foglalásának szükségességét.³⁰

Ugyan a Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa az 1965-ban megalkotott 4.számú irányelvvel megpróbált szempontokat adni³¹ az emberölés kísérletének a testi sértéstől való elhatárolása tekintetében, de mindennek a gyakorlati hozadéka meglehetősen alacsony határfokú volt.³²

Bakóczy Antal az alábbi sommás megállapítást fogalmazta meg a felsőbb bírósági iránymutatással kapcsolatosan: „*Hazai viszonylatban is sok ma még a kíváncsi a Legfelsőbb Bíróság 4.sz. irányelvében foglalt azon követelmények maradéktalan érvényesítésében, amely szerint kísérlet esetén az eventuais ölési szándék fennforgására az elkövetés objektív és szubjektív tényezői alapján együttesen kell következtetni.*

Közismert azonban az is, hogy a tudomány mai fejlettségi szintjén az elkövető tudattartamának megbízható megállapítása szinte lehetetlen s a szándék bizonyítására nem marad más hátra, mint bizonyos objektív vonatkozások (elkövetési eszköz, mód, bántalmazás mérvé, irányultsága, ereje, a sérülés helye és jellege stb.) vizsgálata. Ezáltal azonban a csak egyik, bár korántsem jelentéktelen ismérvcsoportra alapított következtetés ellentmondások sorát szüli s nemkívánatos véletlenszerű elemeket visz a bűnösség megállapítása körébe.”³³

Turi István nem véletlenül veti fel azt, hogy de lege ferenda megfontolandónak látszik a testi sértés kapcsán új minősítő körülményként szabályozni azt, ha a tettes életveszélyes sérülést okoz, vagy a testi sértést élet kioltására is alkalmas eszközzel követi el.³⁴

5. Az életveszélyt okozó testi sértés az 1978.évi IV. törvényben (a „rég” Btk.)

A Büntető Törvénykönyv 170.§-ának (5) bekezdése sok fejtörést okozott több büntetőjogász generáció számára.³⁵

A hivatkozott jogszabályhely szerint a büntetés 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.

Ez a rendelkezés abban különbözik az 1961.évi V. törvény 257.§-ának (4) bekezdésétől, hogy a halál okozása mellett az életveszély okozását is magában foglalja.

Julis Mihály szerint az életveszélyt okozó testi sértés esetében három látszólagos probléma eléggé egyértelmű:

- az első, hogy a Btk. 170.§ (5) bekezdése eredmény-bűncselekmény, a halál, illetőleg az életveszély okozása az elkövetési magatartásnak eredménye kell, hogy legyen
- a második, hogy az elkövető felelőssége a Btk. 170.§-a (5) bekezdése szerint állapítandó meg akkor, ha a szándékos bántalmazás következtében keletkezett eredmény – a halál vagy az életveszély – tekintetében gondatlanság terheli
- a harmadik, hogy amennyiben az elkövető szándéka a halálos eredmény okozására legalább eshetőlegesen kiterjed, akkor bűnösségét nem halált okozó testi sértés büntetében, hanem szándékos emberölésben kell megállapítani.³⁶

Véleménye szerint, ami vitára okot adhat az a következő: helye van-e az életveszélyt okozó testi sértés büntette megállapításának, ha az elkövető szándéka kiterjed az életveszély okozására, és ha igen, akkor ezt a büntetet hogyan tudjuk elhatárolni az emberölés büntetének kísérletétől?

Julis Mihály már ekkor sürgette azt, hogy a Legfelsőbb Bíróság általános érvényű állásfoglalásban értelmezze a vélhetően sok vitára és jogalkalmazási partikularizmusra alapot adó törvényi rendelkezést. Végkövetkeztetése az, ha a szándék kiterjed az életveszély okozására, akkor a cselekmény minősítése emberölés büntetének kísérlete.³⁷

A Büntető Törvénykönyv általánosa indokolása szerint az életveszélyt okozó testi sértés megalkotására azért volt szükség, mert a korábbi joggyakorlat számos bűncselekményt emberölés kísérletének tekintett, ami valójában nem ölésre irányult, ezért az emberölés és a testi sértés között átmenetet kellett teremteni.³⁸

Dezső László szerint a kódex érvelése meglehetősen ingatag alapokon nyugszik, ugyanis, ha valós lenne a miniszteri indokolás – mármint a büntetési tételek nagy különbsége –, akkor sem biztos, hogy ez új tényállást tenne szükségessé. Találó hasonlat szerint: *„Azért, mert a főherceg fordítva ült a lóra, nem a lovat kell megfordítani, hanem a főherceget.”*³⁹

Koncepciója szerint – és magam is ezt az álláspontot osztom – a szocialista ideológia egészen egyszerűen statisztikai adatokkal is igyekezett bizonyítani, hogy a szocializmus magasabb

rendű társadalmi kreáció a polgári társadalmaknál⁴⁰, tehát a benne élők ab ovo jobb, magasabb rendű emberek.⁴¹

A szocialista propaganda – a statisztikai adathamisítás mellett – nem engedhette meg magának, hogy magasabb emberölési mutatók legyenek, mint a tőkés országokban. Ez volt az igazi indoka a tényállás megalkotásának és nem is gondolt arra, hogy mennyi bonyadalmat, problémát okoz majd.

Moldoványi György a Btk. kodifikációjával kapcsolatosan annak a véleményének adott hangot, hogy az emberi élet büntetőjogi védelmének érdekében olyan ítélkezési gyakorlat kialakítása kívánatos, amely az emberölés kísérletét a tárgyi súlyának és jelentőségének megfelelő büntetéssel sújtja. A probléma magva szerinte abban található, hogy az 1961.évi V. törvény az emberölés alapesetének büntetési tételét 5 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, míg a súlyos testi sértés 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő; tehát ha a halálos eredmény nem következik be, igen nagy a büntetési tételek közötti különbség aszerint, hogy a cselekményt emberölés kísérletének vagy súlyos testi sértésnek minősíti-e a bíróság.⁴²

Ez a probléma többféle módon orvosolható:

- Egyrészt úgy, hogy a súlyos testi sértés körében olyan minősített esettel bővítendő a törvényi tényállás, amely az életveszély előidézésével elkövetett cselekményeket is felöleli. Amellett, hogy a kor több szocialista országának büntető kódexe is tartalmazta ezt a fajta szabályozási metodikát, azért is tűnhetett pragmatikus megoldásnak, mivel a kísérlettel kapcsolatos elméleti koncepciók megváltoztatása nélkül is tudta garantálni a Btk. jogpolitikai céljainak megvalósítását. Az életveszély mint minősítő körülmény – Moldoványi szerint – biztosíthatná a korábbi ítélkezési gyakorlatban szándékos emberölés kísérleteként minősített cselekményeknek a megfelelő – azaz életveszélyt okozó súlyos testi sértéskénti – elbírálását.⁴³
- Másrészt elképzelhető lenne az életveszélyes sérülés okozása vagy másnak közvetlen életveszélybe hozatala mint új önálló tényálláskénti pönalizálása. Ezen új törvényi tényállás szubszidiárius jellegű lehetne, amely rendszertanilag az emberölés és a testi sértés között helyezkedne el. A szubszidiárius jelleg a törvényi tényállásban az „amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg” szövegrész juttatná kifejezésre, míg az elkövetési magatartás életveszélyes sérülés okozása vagy másnak közvetlen életveszélybe hozása lenne,

és magában foglalná az eredmény gondatlan előidézését is. Büntetési tételként 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés látszik indokoltnak – írja Moldoványi.⁴⁴

- Harmadrészt elképzelhető olyan megoldás is, hogy az emberölés kísérletének megállapítását a büntető anyagi kódex az egyenes ölési szándékkal elkövetett esetekre korlátozná. Ilyen szabályozás azonban ellentétbe kerülne a kísérlet általános szabályaival, és a gyakorlat szempontjából is nehézséget okozna, különösen az egyenes és az eshetőleges szándékkal elkövetés határeseire.⁴⁵

Ismert olyan szakirodalmi álláspont is, miszerint a Btk. 170.§ (5) bekezdését kell megállapítani, ha a szándék az életveszélyre kiterjed, abban az esetben pedig az emberölés kísérletét, ha a szándék a halálos eredményt is magában foglalja, de az nem következik be.⁴⁶

Julis Mihály szerint ez azért elvetendő, mert a gyakorlat számára megoldhatatlan az életveszély okozására, illetőleg az ölésre irányuló szándék egymástól történő elhatárolása.

A veszély fogalma jogilag annak lehetőségét jelenti, hogy a jogi tárgy sérelme ténylegesen bekövetkezik. Az élet tényleges sérelme a halál, az életveszély tehát a halál beálltának reális lehetőségével egyenlő.

Az életveszély fogalmában tehát a halál is benne van, nem véletlen, hogy ha valakinek életveszélyes állapotáról hallunk, azonnal felmerül bennünk, hogy annak halála is bekövetkezhet. Fontos megemlíteni továbbá, hogy ha az ölésre irányuló szándék több az életveszély okozására irányuló szándéknál, akkor a halálveszedelem fogalmában is valami többletnek kell lennie az életveszélyhez képest.⁴⁷

A Btk. miniszteri indokolása az életveszély fogalma alatt érti, ha a sértettet ért behatás életfontosságú szervet sért, életfontosságú szervek működésének másodlagos gátlását idézi elő, súlyos heveny belső vagy külső vérzést okoz, olyan sokkhoz vezet, amely sokktalanítást követel meg, illetve testüregek megnyitásával szövődmények közvetlen okozója lehet.

Ez a meghatározás lényegében egyezik az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 2. sz. módszertani levelének VI. fejeztében leírt életveszélyes sérülések felsorolásával. A módszertani levél – melyet az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 16. sz. módszertani levele helyezett hatályon kívül – a felsorolást még a következőkkel egészíti ki: „... *de halált a gyógykezelést elháríthatja vagy elhárítja.*”

Az életveszély és a halál között orvosi szempontból is az a különbség, hogy életveszély akkor van, ha a halált orvosi beavatkozás – vagy más tényező – elhárítja. Az életveszély és a halál között az a különbség, ami általában a veszély és az eredmény között. Ha az életveszélyt elhárítják, a halálos eredmény nem következik be, de ez soha nem az elkövető szándékától függ, és az is ritka eset, hogy az ő tevőleges magatartásának köszönhető (önkéntes eredményelhárítás) – állapítja meg Julis Mihály.⁴⁸

Egyet értek Bócz Endrével a tekintetben, hogy a sarkponti kérdés annak meghatározása, mit tekintünk életveszélynek?⁴⁹ Álláspontja szerint az „életveszély”, mint egy minőségileg „egységes ténykomplexum-típust jelölő jogi fogalomnak megfelelő jelenség, megvalósult, ha: a) megindult a külsődleges folyamat, amely az ilyen fiziológiai folyamat kiváltására alkalmas; b) megindult az a fiziológiai folyamat, amely a halálhoz vezet.”⁵⁰ Bócz Endre tehát az életveszélyt, mint bűncselekményi eredményt nem csak orvosi szemszögből életveszélyes sérülés esetén tartja megállapíthatónak, hanem olyankor is, ha sérülés egyáltalán nem keletkezik, de az elkövetési magatartás által létrehozott helyzet életveszélyes sérülés vagy halált okozó más fiziológiai folyamat előidézésére alkalmas volt.

Példaként azt az esetet említi, amikor az úszni nem tudó személy mély vízbe esik, s ilyenkor sérülés nélkül is életveszélyes helyzetben van, hiszen vízbe fulladhat; a vízbelökés pedig nem feltétlenül jár sérülés okozásával, holott életveszélyt (a vízbefúlás fiziológiai folyamatának elindulását) előidézi.⁵¹

Kunyhár László szerint a halálos eredmény előre látása és az élet veszélyben létének előre látása között különbség tehető. Az előbbi esetben egy jelentésbeli többletről van szó az utóbbihoz képest, amelyet a veszélyhelyzet jellegzetessége fejez ki. „A gyakori állásfoglalások – annak ellenére, hogy az ítéletek ezt nem tartalmazzák –, mást tekintenek a veszélyhelyzet látásának és mást a halálos eredmény képzetének...a különbséget az elhatárolásnál nemcsak az eredmény előrelátásában, hanem az eredmény kívánásában, illetőleg az eredménybe való belenyugvásban látom. Így az elsődleges ölési szándékot az életveszélyre irányuló eshetőleges szándéktól pontosan az eredménybe való belenyugvás különbözősége alapján lehet elhatárolni. Az elkövetői tudatban felmerülő eredménybe való belenyugvást pedig a konkrét cselekvésen keresztül lehet megítélni.”⁵²

Tóth László szerint a Btk. hatályba lépésével lezártnak tekinthető az a vita, mely a súlyos testi sértés alap vagy minősített esetei körül folyt. „A kérdés, amelyet az elmélet önkéntelenül felvethet az, hogy e törvényi szabályozás – amely most formailag mindenképpen a súlyos testi sértés minősített eset jellegét hangsúlyozza – vajon a helyes álláspont mellett tört-e pálcát, mikor a korábbi bírói gyakorlat álláspontját – a tényállás szerkezeti felépítésével is hangsúlyozottan – magáévá tette; vagy csak újabb vitát alapoz meg, melyben az elmélet immár nem pusztán egy *contra legem*-nek tekintett bírói gyakorlatot, hanem egy törvényalkotói álláspontot támadhatna.”⁵³ Tóth szerint a súlyos testi sértés mindig is minősített eset volt és az is maradt.⁵⁴

Az elméleti jogi szakirodalomban Földvári József szerint a könnyű és a súlyos testi sértés egymáshoz való viszonyát illetően kétféle felfogás ismert. „Egyes irodalmi megnyilvánulások szerint e két testi sértés törvényi tényállása egyaránt alapesetet képez. Ezzel szemben a miniszteri indoklás azt mondja, hogy a „javaslat a szándékos testi sértés egyetlen alapesetét fogalmazta meg. Ez az (1) bekezdésben meghatározott könnyű testi sértés”. Ha ez a megállapítás helyes lenne, akkor a 82) bekezdés alapján kellene értékelni a súlyos testi sértésnek nemcsak a szándékos, hanem a Btk. 15.§-ára figyelemmel a gondatlan elkövetést is. Már pedig erre az esetre a (6) bekezdés rendelkezése az irányadó. Ezért helyesebbnek tűnik az az álláspont, amelyik az (1) és (2) bekezdést egyaránt alapesetnek tekinti.

Megállapítható az is, hogy míg a súlyos testi sértés esetében mind a szándékos, mind a gondatlan elkövetés büntetendő, a könnyű testi sértésnél csak a szándékos; a könnyű testi sértésnek gondatlan alakzat tehát nincs.”⁵⁵

Földvári értelmezése szerint tehát a 170.§ (1) és (2) bekezdése csak szándékos elkövetés esetén alkalmazható, és mivel a gondatlan elkövetésről csak a súlyos testi sértés vonatkozásában találunk külön rendelkezést, elmondható, hogy a könnyű testi sértés gondatlan elkövetése nem büntethető.⁵⁶

Az elkövető szándékát illetően is nagyfokú eltérés érzékelhető a szakirodalomban:

- Egyes vélemények szerint az elkövető szándékának csak a sértett bántalmazását kell átfognia, azonban nem kell kiterjednie az előidézett sérülés gyógyulási idejére, tehát arra, hogy az okozott sérülés, illetőleg a betegség 8 napon túl vagy azon belül gyógyul-e. Ennek a

koncepciónak az alapja az, hogy a szándékos cselekménnyel előidézett eredményt egészében szándékosan okozottnak kell tekinteni.

- Más vélemények szerint, aki súlyos testi sértést a könnyű testi sértés minősített esetének és nem alapesetének tekintik, a súlyos testi sértéshez nem szükséges az, hogy az elkövető szándéka átfogja az okozott sérülés 8 napon belül gyógyuló jellegét. A Büntető Törvénykönyv 15. §-a szerint ugyanis: „Az eredményhez mint a bűncselekmény minősítő körülményéhez fűzött súlyosabb jogkövetkezmények akkor alkalmazhatók, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében legalább gondatlanság terheli.” E nézőpont képviselői a Btk. 15.§-ára hivatkozással meglegszenek a gondatlansággal. A szándék tehát csak a bántalmazást fogja át, az eredményt azonban nem feltétlenül.

- Végül – mely felfogást Földvári is oszt – az elkövető szándékának ki kell terjednie az eredményre is. Általános szabálya büntetőjogunknak, hogy az alapeset törvényi tényállásában szabályozott minden tény át kell fognia az elkövető szándékának. A súlyos testi sértés szabályozása is alapesetnek minősül, egyébként nem lenne szükség a gondatlan súlyos testi sértés külön szabályozására.⁵⁷ Fontos megemlíteni azonban, hogy az elkövetőnek azt nem kell tudnia, hogy a cselekmény pl. nem 5, hanem 11 nap alatt gyógyuló sérülést idéz elő; az elkövetőnek tisztában kell lennie, hogy az általa kifejtett tevékenység a mindennapi élettapasztalat szerint enyhébb vagy súlyosabb sérülést, betegséget szokott-e előidézni.

Aki számol azzal, hogy cselekménye a sértettnek súlyosabb – akár 8 napon túl gyógyuló – sérülést idézhet elő, szándékosan követi el a bűncselekményt akkor is, ha azt az eredményt nem kívánja, hiszen az ilyen tudattal kifejtett tevékenység az eredménybe való belenyugvást bizonyítja.⁵⁸

Földvári szerint – és ezt a véleményt magam is osztom – a szándékosság fenti tartalmi elemei mellett egy negatív feltétel megléte is kívántatik, nevezetesen: az ölési szándék hiánya. Az ölési szándék megléte az emberölés körébe viszi át a cselekmény értékelését, akkor is, ha a sértett túléli a támadást, s ebben az esetben emberölés kísérletének minősítendő a cselekmény.⁵⁹

Az emberölések életveszélyt okozó testi sértéskénti minősítése, mint esetleges jogalkalmazói cél Földvári József szerint óriási hiba lenne, ugyanis az emberölés kísérletének megállapítása nem annak a függvénye, hogy az adott büntető anyagi kódexben – konkrétan: a Btk-ban – van-e tényállás az életveszélyt okozó súlyos testi sértésre vagy sem. „Az emberölés kísérlete

kizárólag attól függően állapítható meg, hogy az elkövető szándéka a sértett halálát – akár csak dolus eventualis formájában is – átfogta vagy sem. A büntetőkódexbe felvett rendelkezések semmiképpen sem szolgálhatják a bűnügyi statisztikák kozmetikását.”⁶⁰

A téma egyik hazai doyenje, Horváth Tibor szerint Földvárihoz hasonlóan úgy látja, hogy mind a könnyű testi sértés, mind a súlyos testi sértés alapesetet jelent.⁶¹

Horváth Tibor – helyeselhető módon – felhívja a figyelmet a könnyű testi sértés vétségének a súlyos testi sértés büntette kísérletétől való elhatárolási nehézségekre. Ugyanakkor – nézete szerint – az ehhez adandó támpontok már kevésbé meggyőzőek, hiszen a Legfelsőbb Bíróság 15. számú irányelvére hivatkozás önmagában sem sokat jelent. A szerző szerint az ítélkezési gyakorlat erőteljesen hangsúlyozza, hogy súlyos testi sértés kísérlete csak akkor állapítható meg, ha az eset összes körülményeiből egyértelműen következtetni lehet arra, hogy az elkövető szándéka – legalább eshetőlegesen – 8 napot meghaladó gyógytartamú sérülés okozására irányult. Ennek feltétele, hogy az elkövető a bántalmazást olyan eszközzel, intenzitással és módon valósítsa meg, amely a közönséges élettapasztalat szerint is a ténylegesen okozottnál súlyosabb sérülés előidézésére vezet, és az ilyen eredmény kizárólag az elkövetőn kívül álló okok miatt (pl. a sértett védekezése, elhárítása stb.) marad el.⁶²

Horváth szerint a 170.§ (5) bekezdésében szabályozott minősítő körülmény önálló tényállást képez, minthogy a tényállás szerkezet jelentősen eltér az alapesetekétől, csupán törvényszerkesztési megfontolások indokolták az életveszélyt okozó testi sértésnek a 170.§ körében történő elhelyezését.⁶³

Horváth értelmezésében az életveszélyt okozó testi sértés – a testi sértésre vonatkozó szabályokon túl – a következő fogalmi kritériumok szempontjából vizsgálandó:

- a minősítés alapja az elkövetőnek olyan magatartása, amely önmagában szándékos testi sértésnek minősül
- az életveszély, mint minősítő eredmény a testi sértési alapcselekménnyel okozati kapcsolatban van
- az elkövető bűnössége a minősítő eredmény viszonylatában a Btk. 15.§- értelmében legalább gondatlanság formájában áll fenn.

A bűnösség két lépcsőben vizsgálendő Horváth szerint. Először tisztázandó az elkövető bűnössége az alapcselekmény viszonylatában, amely csakis szándékos lehet, irreleváns azonban, hogy a szándékosságnak mely formája áll fenn az adott cselekményben. Másodikként vizsgálendő a bűnösség az életveszély, mint minősítő eredmény vonatkozásában, amelyre viszont a Btk. 15.§-ának rendelkezése vonatkozik. Létrejöhet a minősített eset akár szándékos, akár gondatlan elkövetés esetén.

Horváth következetesen vallja, hogy az életveszélyt okozó testi sértés eredmény-bűncselekmény jellegével függ össze az, miszerint nem kizárt kísérlet megállapítása olyan esetben, amikor az elkövető tudata átfogja az életveszélyes következmény beállásának a lehetőségét és ezt kívánva vagy legalábbis belenyugodva cselekszik. Ugyanakkor fogalmilag kizártnak tartja a kísérlet létrejöttét, amikor az eredmény viszonylatában a bűnösség gondatlanság formájában áll fenn.⁶⁴

Horváth Tibor szerint az életveszélyt okozó testi sértés kísérletének megállapítására akkor van mód, ha az eszköz jellegéből, az elkövetés módjából, a véghezvitel körülményeiből, a sérülés célba vett helyéből és az elkövetésnél szerepet játszó egyéb körülményekből egyértelműen megállapítható, hogy az élet kioltására irányuló szándék nélkül ugyan, de testi sértésre irányuló határozott szándékkal intézett a sértett és a már említett körülmények folytán a tudata átfogta az életveszélyes sérülés bekövetkezésének a reális lehetőségét és abba legalábbis belenyugodva cselekedett, feltéve, hogy a rajta kívül álló okok hatása folytán nem következett be az eredmény.⁶⁵

Horváth felhívja az ítélkezési gyakorlatban az életveszélyt okozó testi sértés és az emberölés kísérletének elhatárolási nehézségeire. Szerinte az emberölés kísérlete esetében sok esetben életveszélyes sérülés jön létre, ezért a magatartás tényleges eredménye alapján történő elhatárolás nem lehetséges. Az elhatárolás kizárólag az elkövetés időpontjában az elkövetőnél fennálló tudattartam alapján oldható meg, mely vonatkozásban a Legfelsőbb Bíróság 15.sz. irányelve ad támpontokat.⁶⁶ (Véleményem szerint épp ez probléma, a Legfelsőbb Bíróság valóban csak támpontokat ad, s ez a gyakorlatban sokszor meglehetősen kevés.)

Belovics Ervin a könnyű testi sértést alapesetnek tekinti, míg a súlyos testi sértést minősített esetnek.⁶⁷ Belovics szerint az életveszélyt okozó testi sértés szándékosan, illetve vegyes bűnösséggel is megvalósítható, de a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli. „Az

életveszélyt okozó testi sértés materiális bűncselekmény. Amennyiben az életveszélyre is kiterjedő szándék megállapítható, de az életveszély nem következik be, az életveszélyt okozó testi sértés kísérletéért kell az elkövetőt felelősségre vonni (BH 2004/491.). Természetesen csak a szándékos életveszélyt okozó testi sértésnek lehetséges elvileg a kísérlete.”⁶⁸

Vida Mihály – Belovics Ervinhez hasonlóan – a könnyű testi sértést tekinti alapesetnek és a súlyos testi sértést minősített esetnek.⁶⁹

Vida szerint az életveszély „fogalmilag a sérülésnek vagy a betegségnek a gyógyulási időtartamtól független olyan eredménye, amely a halál bekövetkezésének reális lehetőségét jelenti, de nem azonos a halál szükségszerű beállásának lehetőségével. Az életveszélyes sérülés esetén ugyanis megindul az az okfolyamat, amely a halál bekövetkezéséhez is vezethet, azonban fennáll annak a lehetősége, hogy ebbe az okfolyamatba beavatkozva az életveszély megszűnjék, és ezzel a halál sikeresen elhárítható legyen. Az életveszély fennállása orvosi szakkérdés.”⁷⁰ Úgy véli, hogy az életveszélyt okozó testi sértés elvileg egyenes szándékkal is megvalósulhat, bár az ilyen helyzet előfordulása nem gyakori.⁷¹

Vaskuti András – Belovics Ervinhez és Vida Mihályhoz hasonlóan – a testi sértés alapesetének a könnyű testi sértés vétségét tekinti.⁷²

Vaskuti az életveszélyt okozó testi sértés tárgyalása során meglehetősen lakonikusan mindössze az hangsúlyozza, hogy e minősített eset megállapításának akkor van helye, ha az elkövető szándéka kiterjed magára az életveszélyre, és ezt kívánja vagy ebbe belenyugodva cselekszik; továbbá akkor is, ha az elkövető szándéka csupán testi sértés okozására irányul, de a bekövetkezett eredmény tekintetében gondatlanság terheli.

„Az életveszélyre kiterjedő egyenes szándékkal elkövetés az ítélkezési gyakorlatban nem ismert, ugyanis, ha az elkövető az életveszélyes sérülés mint eredmény bekövetkezését kifejezetten kívánja, már tényegesen a halálos eredmény bekövetkezésébe való belenyugvást jelenti, ami az emberölés büntette kísérletéért való felelősséget alapoz meg.”⁷³

Kónya István arra figyelmeztet, hogy téves az emberölés kísérletétől való önkéntes elállás esetén az életveszélyt okozó testi sértés büntette kísérletének megállapítása.⁷⁴

Balogh Ágnes a testi sértés alapesetének a könnyű testi sértést tekintik. Véleménye szerint a testi sértési cselekmények esetén egy fokozatosan sérthető jogi tárgyról van szó. Ebből következően a 170.§(1) bekezdésében csupán az elkövetési magatartást kellene rögzíteni a gyógytartam megjelölése nélkül, a következők szerint: *„aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.”*⁷⁵

Balogh szerint a testi sértés bűncselekményénél a bűnösséget külön kell vizsgálni: egyrészt az elkövetési magatartás, másrészt az eredmény vonatkozásában.⁷⁶

Figyelemmel arra, hogy a minősített eseteknél az eredmény tekintetében elegendő a gondatlanság, ezek – így a súlyos testi sértés is – vegyes bűnösség mellett is megvalósulhatnak. Ez a megállapítás azonban csak addig igaz, amíg az eredmény nem eleme egy másik, súlyosabb bűncselekmény tényállásának.

Balogh Ágnes az életveszélyt okozó testi sértés egyenes szándékkal történő elkövetését kizártnak tartja, de vitathatónak véli az eshetőleges szándékkal való elkövetést is.⁷⁷

Tóth-Zsámboki Judit az életveszélyt okozó testi sértés praeterintencionális (szándékon túli) bűncselekménykénti értékelést nem fogadja el, bár maga is elismeri, hogy valószínűleg ez lenne a legegyszerűbb megoldás.⁷⁸ Véleménye szerint az életveszélyt okozó testi sértés esetén az életveszélyre – mint eredményre – az elkövető eshetőleges szándéka kiterjedhet, egyenes szándék esetén azonban már célszerű emberölés kísérletét megállapítani. *„Kivéve, ha például az elkövető orvos. Ebben az esetben érdemes számításba venni az egyenes szándék lehetőségét is. Teoretikus síkon nem kizárt, hogy az életveszélyt okozó testi sértést egyenes szándékkal valósítják meg, és például a szervezett bűnözés körében, a szervkereskedelmet illetően a gyakorlatban is fogunk ilyen esettel találkozni.”*⁷⁹ Ezt a nézetet a magam részéről nem tartom elfogadhatónak.

Ugyancsak elutasítom Tóth-Zsámboki Judit koncepcióját abban a tekintetben, hogy az életveszélyt okozó testi sértés kísérletét megállapíthatónak tartja, ha az életveszélyes sérülés a véletlen folytán maradt el, pedig az elkövető szándéka ilyen sérülés okozására irányult.⁸⁰

Gál Attila helyesen állapítja meg, hogy az életveszélyt okozó testi sértés bevezetése a joggyakorlatban még ma sem problémamentes.⁸¹

A súlyos testi sértés kapcsán – bár ennek részletes elemzésére nem térek ki jelen tanulmányban – még kritikus tényező a gyógytartam vonatkozásában felmerülő – a Code Pénal nyomán Európa szerte elterjedt szabályozási megoldás – gyógyulási idő problémája.⁸²

Földvári szerint a gyógytartam számításának kérdése alapvető jelentőségű nemcsak a két alapeset elhatárolása, hanem a minősített esetek értékelése szempontjából is. Korábban már a szóhasználat tekintetében is zavar volt észlelhető az ítélezési gyakorlatban: előfordult klinikai gyógytartam, valóságos gyógyulási idő, az orvosi kezelés ideje, táppénzes idő stb.

A bírósági gyakorlat (!)⁸³ egységesítése érdekében a – ma már hatályon kívül helyezett – BK 57. számú állásfoglalás nem véletlenül rögzítette, hogy: „*A testi sértés okozásával elkövetett bűntettek törvényi minősítésénél a tényleges gyógytartamot kell alapul venni.*”

Az orvostudományban használt klinikai gyógytartam jelenti azt az időt, ami alatt a sérülés teljes egészében gyógyul, a sérülés utolsó tünetei is megszűnnek. Ez rendszerint hosszabb idő a tényleges gyógytartamnál. A munkaképtelenség ideje viszont rövidebb lehet a tényleges gyógyulásnál: pl. bordatörénél korábban munkába lehet állni, mint amennyi idő a teljes felépüléshez megkívántatik – írja Földvári.⁸⁴

A tényleges gyógytartam mindig a sérülés, a betegség természetétől függően állapítható meg. A szúrt, a vágott sérülések pl. akkor tekinthetők gyógyultnak, amikor a sérült szövetek egyesülése (összeforrása) bekövetkezett. Ez viszont mindig csak az orvosszakértői vélemény alapján állapítható meg.

Az elkövető cselekménye a tényleges gyógytartam alapján minősül, kivéve: ha a sérült felgyógyulása előtt más oknál fogva meghal, valószínűsített gyógyulási idő alapján minősíthető a cselekmény illetve ha a sértett neki felróható magatartással késlelteti gyógyulását, szintén valószínű gyógytartam állapítható meg, és a cselekményt aszerint kell minősíteni.

A sértett tehát köteles a gyógyító tevékenységnek kvázi alávetnie magát, azaz a rendelkezésre álló – esetlegesen fájdalommal is járó – terápiás kezelést nem utasíthatója vissza, illetve, ha ezt megteszi, akkor ennek esetleges negatív hatásai nem értékelhetők büntetőjogi hátrányként

az elkövető terhére. A gyógykezelési „alávetési kötelezettség” egyetlen esetben nem áll fenn a sérült vonatkozásában, ha az életveszélyt vagy halált okozhat.

A fentiekén kívül eltér a minősítés a tényleges gyógyulási időtől abban az esetben is, ha súlyosabb alakzat kísérlete megállapítható, tehát, ha az elkövető szándéka bizonyíthatóan a súlyosabb bűncselekményt megalapozó eredmény előidézésére irányul.⁸⁵

[Ugyan nem az életveszélyt okozó testi sértésre vonatkozó, de lényegében a jogalkotó által ott tárgyalt probléma a halált okozó testi sértés, melyet területi okom miatt részletesebben nem tudom elemezni. Itt egyértelmű az, hogy az elkövetőt a sértett halála vonatkozásában csak gondatlanság terheli. Ez a tipikus préterintencionális bűncselekmény⁸⁶, amelyre a vegyes bűnösség jellemző:⁸⁷ a szándékosság szükséges a testi sértés vonatkozásában, csak gondatlanság lehetséges (de az szükséges is) a halál bekövetkezését illetően.]

6. Az életveszélyt okozó testi sértés az új magyar Büntető Törvénykönyvben (2012. évi C. törvény)

A 2012.évi C. törvény 264.§-a dogmatikailag és szerkezetileg is átalakítja a testi sértés tényállását. Egyértelműen elkülöníti a könnyű testi sértés és a súlyos testi sértés minősített eseteit, továbbá a hatályos Btk.-tól eltérően csak a súlyos testi sértés előkészületét rendeli büntetni.⁸⁸

A bűncselekmény tárgya a testi épség és egészség. Az emberi testet az orvostudomány akkor nevezi épnek, ha az emberi test szervei helyesen funkcionálnak. Az egészség fogalmán az emberi test zavartalan működése, a testet alkotó anatómiai egységek és szervek helyes funkcionálása értendő. Mindez nem jelenti azt, hogy a támadás beteg vagy sérült ember ellen nem irányulhat, a védelem tárgya a meglévő állapot.⁸⁹

„A bűncselekmény elkövetési magatartása a testi épség vagy egészség sértése, ezen a testet érő olyan külső behatást értjük, amely a testen, illetve egy részén nyomokat visszahagyó sérülést eredményez. A fájdalomkøzøs nem feltétele a testi sértésnek. Önmagában a testi bántalmazás, sérülés hiányában, nem minősül testi sértésnek, legfeljebb a bűncselekmény kísérletének. Testi sértés akkor valósul meg, ha a testet érő külső behatás érzékelhető és értékelhető.”⁹⁰

Az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint az egészség az ember testi, lelki és szociális jólétét jelenti, és nem csupán a betegség vagy fogyatékoság hiányát. Erre és a kialakult joggyakorlatra is figyelemmel, a lelki bántalmazások az egészségsértés körében kerülhetnek értékelésre. Az egészségsértés a testi bántalmazás mellett kiegészítő helyet foglal el, és azokat az eseteket öleli fel, amikor az egészség sérelme nem a test közvetlen bántalmazása, hanem más okból (pl. mérgezés, más betegséggel megfertőzés, pszichikai betegség előidézése) áll elő.⁹¹

A testi sértés tényállása szerint az elkövetési magatartás eredménye a testi épség megsértése, illetőleg az egészségsértés.

A jogalkotó 264.§ (8) bekezdésében minősítő körülményként szabályozta az életveszélyt okozó testi sértést, melynek elkövetőjét a törvény két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés-büntetéssel fenyegeti.

Elmondható tehát, hogy az életveszélyt okozó testi sértés tényállása lényegében változatlanul került át az új Btk-ba.

Belovics Ervin szerint az életveszélyt okozó testi sértés szándékos alakzatának megállapítására akkor kerülhet sor, ha az elkövető szándéka a testi sértésre, illetve az életveszélyre mint eredményre egyaránt kiterjed, továbbá ha az eredmény tekintetében csak gondatlanság áll fenn.⁹²

7. Az életveszélyt okozó testi sértés de lege ferenda

Az új Btk. indokolása meglehetősen lakonikus az életveszélyt okozó testi sértés tényállását illetően, s véleményem szerint egy bővebb magyarázat iránymutató lehetne a jogalkalmazás számára.

Az életveszélyt okozó testi sértés – Dezső László véleményét osztva – tárgyában kiadott Legfelsőbb Bírósági irányelv némi kiigazításra szorul. A 15. sz. irányelv ugyanis hiába hivatkozik az „orvostudomány jelenlegi fejlettségére”, mert az orvostudomány fejlettsége nem hogy a világban, de még hazánkban is meglehetősen eltérő! Sokszor csak a véletlen

múlik, hogy a sérült életben marad-e, hiszen nem mindegy, hogy épp a kezdő, gyakorlat nélküli rezidens, vagy a több évtizedes rutinnal rendelkező szakorvos keze alá kerül a beteg.

A sérülés életveszélyes voltának megállapítása szakkérdés, s az orvosszakértő nyilatkozhat arról, hogy az életveszély adott esetben közvetlen, vagy közvetett volt-e.

Joggal tesszük fel a kérdést: vállalkozhat-e az orvosszakértő megnyugtatóan, jó szívvel, szakmai protokolljainak maradéktalan betartása mellett, arra, hogy megmondja az életveszély távoli vagy közeli volt-e?⁹³

Az orvostudomány nem egzakt tudomány, így olyan kérdések megválaszolására nem vállalkozhat, hogy a halál bekövetkezésének objektív lehetősége közeli, vagy távoli-e.

Még az is erősen vitatható, hogy természettudományos módszerekkel és gondolkodással egyértelműen el lehet határolni egymástól a közvetlen és a közvetett életveszélyt.

Az életveszélyt okozó testi sértéssel kapcsolatosan – véleményem szerint kétféle megoldás járható:

- az egyik, hogy elismerjük (beismerjük) ezen tényállás egészen egyszerűen politikai okokból került be a Btk., s egészen egyszerűen számúzzuk a kódexből (!)
- a másik lehetőség, hogy az életveszélyt okozó testi sértést csak mint a súlyos testi sértés gondatlan alakzata kerül szabályozásra.

Mindkét megoldás járható út a jogalkotó számára, s meg lehet indokolni, ez lényegében kriminálpolitikai kérdés is, amiben viszont a jogalkotó rendelkezik kompetenciával.

Az életveszélyt okozó testi sértést egészen egyszerűen mondva nem más, mint a véletlen műve, hiszen csak a véletlenül múlik, hogy a sértett halála nem következik be. Nem lehet tudatosan előidézni életveszély. Véleményem szerint tarthatatlan az a jogbizonytalanság, ami az életveszélyt okozó testi sértés körül a hosszú évtizedek alatt a joggyakorlatban kialakult, ennek megoldása azonban meghaladja a jogtudomány kompetenciáját.

Felhasznált irodalom:

1. Angyal Pál: A Magyar Büntetőjog Kézikönyve 3. A testi sértés és a közegészség elleni bűntettek és vétségek. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. kiadása. Budapest, 1928.
2. Bakóczi Antal: A jogi minősítés és a szándékos emberölések számának összefüggéseiről. Magyar Jog 1977.10. 870-879.o.
3. Balla Lajos: Az emberölés értékelése – jogszabályi keretek és a Debreceni Ítéltábla gyakorlata. Pro Futuro 2011/1. 113-130.o.
4. Balogh Ágnes: Dogmatikai és gyakorlati kérdések a testi sértés körében. Belügyi Szemle 2006.6. 58-76.o.
5. Belovics Ervin: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész (Ötödik, átdolgozott kiadás). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005.
6. Belovics Ervin: Testi sértés. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész A 2012.évi C. törvény alapján (Szerk.: Busch Béla). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012. 90-102.o.
7. Bócz Endre: Életveszélyt okozó testi sértés vagy emberölési kísérlet? Magyar Jog 1980.8. 724-730.o.
8. Bócz Endre: Az élet és testi épség elleni bűncselekmények üldözésének néhány tapasztalata és tanulsága. Belügyi Szemle 1982. 11. 22-32.o.
9. Busch Béla: Meghiúsult remények az új Btk. kapcsán – az időbeli hatály és a bűncselekmény fogalma. Forrás: <http://ujbtk.hu/dr-busch-bela-meghiusult-remenyek-az-uj-btk-kapcsan-az-idobeli-hataly-es-a-buncselekmeny-fogalma/>
10. Dezső László: Az életveszélyt okozó testi sértés, avagy fából vaskarika. In: Orvosok és jogászok a büntető igazságszolgáltatásban – Dezső László emlékkönyv. Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata 137. (Szerk.: Tremmel Flórián – Mészáros Bence – Fenyvesi Csaba). Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kara. Pécs, 2005. 5-8.o.
11. Déri Pál: Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról). Belügyi Szemle 1965.8. 6-10.o.
12. Elek Balázs: A szakértő, mint a jogerő feltörésének eszköze a büntetőeljárásban. In: Az orvosszakértő a büntetőeljárásban (Szerk.: Elek Balázs). Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi Tanszéke. Debrecen, 2012. 43-64.o.
13. Fadgyas András: A könnyű testi sértés és a súlyos testi sértés kísérletének elhatárolásával kapcsolatos kérdések. Magyar Jog 1970. 10. 612-615.o.
14. Fayer László: A Magyar Büntetőjog kézikönyve. Harmadik, bővített kiadás. Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda. Budapest, 1905.

15. Fázsi László: Egy „helytelen” törvényi tényállás az új Büntető törvénykönyv rendszerében. Büntetőjogi Szemle 2012/3. szám. 6-10.o.
16. Finkey Ferencz: A gondatlan emberölés és a halált okozó súlyos testi sértés viszonyához. Jogtudományi Közlöny 1902. 45.szám. 1902 november 7. 373-377.o.
17. Finkey Ferencz: A testi sértés büntetésének reformja. Jogtudományi Közlöny 1903. 52.szám. 1903 december 25. 441-442.o.
18. Földvári József: Büntetőjog – Különös Rész. Kézirat. Tankönyvkiadó. Budapest, 1972.
19. Földvári József: Magyar Büntetőjog Általános Rész. 7., átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. 2003.
20. Földvári József: A személy elleni bűncselekmények. IN: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó. Budapest, 2005. 71-119.o.
21. Gál Attila: Az élet elleni; a testi épség és az egészség elleni; az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés, valamint a közegészség elleni bűncselekmények. Büntetőjogi Kodifikáció 2004. 4. 17-33.o.
22. Györgyi Kálmán: Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. Forrás: <http://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/>
23. Hajdu Lajos: Az első (175-ös) magyar büntetőkódex-tervezet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1971.
24. Halász Sándor: A Legfelsőbb Bíróság 4.számú irányelve az emberi élet védelmét fokozottabban biztosító ítélezési gyakorlat érdekében. Magyar Jog 1965. 6. 241-245.o.
25. Horváth Szilárd: A személy elleni bűncselekmények. In: Blaskó Lajos – Bagi Dénes – Szalma László – Bogdál Zoltán – Bodrogi Károly – Halász Sándor (Szerk.: Horváth Tibor): Magyar Büntetőjog II. Különös Rész. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség. Budapest, 1973.
26. Horváth Tibor: Az élet, testi épség, egészség büntetőjogi védelme. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1965.
27. Horváth Tibor: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Fehér Lenke – Horváth Tibor – Lévay Miklós: Magyar Büntetőjog Különös Rész 1. kötet. (Szerk.: Horváth Tibor). KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005. 53-123.o.
28. Horváth Tibor: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Fehér Lenke – Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Lévay Miklós – Sántha Ferenc –

Várad Erika: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2009. 60-110.o.

29. Julis Mihály: Egy jogalkalmazó felfogása az életveszélyt okozó testi sértés büntetéről. Magyar Jog 1980.4. 330.-335.o.

30. Kónya István: Emberölés. In: Akác József – Berkes György – Belegi József – Katona Sándor – Kónya István – Márki Zoltán – Mészár Róza – Molnár Gábor – Rabóczki Ede (Szerk.: Rabóczki Ede – Berkes György): Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó. Budapest, 2012. 297-328/11.o.

31. Kunyhár László: Az életveszélyt okozó testi sértés büntette a Legfelsőbb Bíróság ítélezési gyakorlatában. Magyar Jog 1980. 10. 865-877.o.

32. László Jenő (Szerk.): Az 1978.évi IV. törvény (BTK) előkészítése. VII.kötet. Igazságügyi Minisztérium. Budapest, 1989.

33. Moldoványi György: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekre vonatkozó kodifikációs elgondolások. I. Rész. Magyar Jog 1978.5. 410-419.o.

34. Moldoványi György: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekre vonatkozó kodifikációs elgondolások. II. Rész. Magyar Jog 1978.6. 527-536.o.

35. R. L.: Az imperializmus ideológiai aknamunkájáról. Belügyi Szemle 1965.3. 12-18.o.

36. Szeder Gyula: Az életveszélyt okozó testi sértés büntetével összefüggő értelmezési kérdések. Magyar Jog 1980. 4. 336-345.o.

37. Tóth Mihály: Egy büntetőjogász gondolatai a „vox populi” oldalvizén. Forrás: <http://ujbtk.hu/dr-toth-mihaly-egy-buntetojogasz-gondolatai-a-vox-populi-oldalvizen/>

38. Tóth László: A súlyos testi sértés és az új Btk. Magyar Jog 1980. 11. 1016-1022.o.

39. Tóth-Zsámboki Judit: Az életveszélyt okozó testi sértéssel kapcsolatos problémáról. Iustum Aequum Salutare 2009. 4. 287-310.o.

40. Turi István: Az eshetőleges szándékkal elkövetett élet elleni bűncselekmények. Jogtudományi Közlöny 1968.10. 516-524.o.

41. Vaskuti András: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Filó Mihály – Jakucs Tamás – Margitán Éva – Szabó Imre – Vaskuti András: Büntetőjog (Szerk.: Margitán Éva). ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2010. 202-227.o.

42. Vida Mihály: Testi sértés. IN: Juhász Zsuzsanna – Karsai Krisztina – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Szomora Zsolt – Vida Mihály: A Magyar Büntetőjog Különös Része. (Szerk.: Nagy Ferenc). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009. 98-110.o.

43. Vuchetich Mátyás: A magyar büntetőjog rendszere. I. Könyv Elméleti büntetőjog. A magyar jogtudomány klasszikusai (Sorozatszerkesztők: Máthé Gábor – Mezey Barna.

Eredetiből fordította: Király Tibor). Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó. Budapest, 2010. 311-312.o

Bírósági iránymutatások

Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa 4. számú irányelv az emberi élet védelmét fokozottan biztosító ítélezési gyakorlat érdekében (Belügyi Szemle 1965.8. 120-126.o.)

Legfelsőbb Bíróság 15. sz. irányelve

¹ tanszékvezető (PTE Állam-és Jogtudományi Kar Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék)

² Fázsi László: Egy „helytelen” törvényi tényállás az új Büntető törvénykönyv rendszerében. Büntetőjogi Szemle 2012/3. szám. 6.o.; Busch Béla: Meghiúsult remények az új Btk. kapcsán – az időbeli hatály és a bűncselekmény fogalma. Forrás: (<http://ujbtk.hu/dr-busch-bela-meghiusult-remenyek-az-uj-btk-kapcsan-az-idobeli-hataly-es-a-buncselekmény-fogalma/>); Györgyi Kálmán: Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. Forrás: (<http://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/>); Tóth Mihály: Egy büntetőjogász gondolatai a „vox populi” oldalvizén. Forrás: (<http://ujbtk.hu/dr-toth-mihaly-egy-buntetojogasz-gondolatai-a-vox-populi-oldalvizen/>)

³ 1462. évi II. törvénycikk azok az esetek, melyek hűtlenség vétkére tartoznak, és a melyekben, valamint másokban, a király úr a bűnösök birtokait és fekvő jószágait másnak adhatja és adományozhatja 5. § Továbbá a ki verrokonait a vérség negyedik ízén belül meggyilkolja.; 1495. évi IV. törvénycikk a hűtlenség vétkét tárgyazó esetek vagy czikkelyek 5. § A kik verrokonait negyedik izen belül megölik vagy megsebesítik.

⁴ 1723. évi X. törvénycikk a nagyobb hatalmaskodás büntetésére változtatott előbbi hűtlenségi esetek felszámolása 1. § Hogy a nagyobb hatalmaskodásnak Mátyás király 6. decretuma 15-ik czikkelye s több más törvény értelmében megszabott büntetését azok ellenében, a kik a nemesek házaiba törnek vagy azok fekvőjószágait elfoglalják, a nemeseket igazságos és törvényes ok nélkül fogságba vetik vagy letartóztatják s ezen kívül, a kik őket megsebzik, megverik vagy megölik, jövőre is fenn kell tartani.

⁵ Angyal Pál: A Magyar Büntetőjog Kézikönyve 3. A testi sértés és a közegészség elleni bűntettek és vétségek. Athenaeum Irodalmi Is Nyomdai R.-T. kiadása. Budapest, 1928. 5.o.

⁶ Hajdu Lajos: Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1971. 475-476.o.: A kódex-tervezetben megtalálható volt a számomra – mint a jog gyakorlati frontján is küzdő októnak – rendkívül szimpatikus és sértettcentrikus szabály, mely szerint a megsebesített személynek teljes kártalanítást jár, azaz: a gyógyítás költségei, az elszenvedett fájdalom költségei, valamint az elmaradt haszon becsértéke.

A sértett képviselők tudják, milyen rutinnal szokta lesöpörni a bíróság a büntetőeljárásban előterjesztett polgári jogi igényeket, és ezáltal lényegében egy újabb hosszadalmas – immár polgári – perre „kényszerítve” a sérelmet elszenvedett személyeket.

⁷ Vuchetich Mátyás: A magyar büntetőjog rendszere. I. Könyv Elméleti büntetőjog. A magyar jogtudomány klasszikusai (Sorozatszerkesztők: Máthé Gábor – Mezey Barna. Eredetiből fordította: Király Tibor). Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó. Budapest, 2010. 311-312.o.

⁸ Angyal i.m. 5.o.

⁹ Horváth Tibor: Az élet, testi épség, egészség büntetőjogi védelme. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1965. 77.o.

¹⁰ Fayer László: A Magyar Büntetőjog kézikönyve. Harmadik, bővített kiadás. Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda. Budapest, 1905. 216.o. Fayer László szerint:

„A testi sértés: más ember teste sértetlenségének megtámadása. Az eszköz lehet bármi, ha csak a cselekmény a test rendes működésében bizonyos fokú zavart idézett elő. Fájdalom okozása nem tartozik a testi sértés szükséges tényálladási elemeihez, bár a legtöbbször vele jár. Fájdalom okozása nem tartozik a testi sértés szükséges tényálladási elemeihez, bár a legtöbbször vele jár.”¹⁰ Fayer felhívja arra a figyelmet, hogy Edvi Illés Károly szerint a fájdalom okozása is tényállási elem. Ezt a véleményt Fayer azzal a szemléletes iskolapéldával cáfolja, hogy a hajlevágás esete sem jár feltétlenül fájdalommal. Ugyan vannak, akik a hajlevágást lopásnak minősítik, mások reális becsületsértésnek tekintik, de véleménye szerint a hajlevágás bántalmazás, a csonkítás egy neme.

¹¹ Csemegi kódex 303.§ „Öt évig terjedhető börtönnel büntetendő a testi sértés, ha annak következtében a sérült, testének valamely nevezetesebb tagját, vagy érzékét, beszélő, halló, látó vagy nemző tehetségét elvesztette; ha e tagok, érzékek vagy tehetségek valamelyike használhatatlanná lett; ha a sérült nyomorékká vált; ha elméje megzavarodott: ha előreláthatólag hosszú ideig tartó betegségbe esett, vagy rendes foglalkozásának folytatására végkép, - vagy előreláthatólag hosszú időre képtelenné vált, vagy feltűnően eltorzított.”

¹² Csemegi kódex 305.§ „Ha a tettes szándéka, a 303. és 304. §-ban felsorolt következmények valamelyikére irányult, és az be is következett: a büntetés öt évig terjedhető fegyház leendő.”

¹³ „ha pedig a tettes szándéka a 303. és 304. §-ban meghatározott következményekre volt irányozva, és a megsértettnek halála következett be: büntetése öt évtől tiz évig terjedhető fegyház.”

¹⁴ Balla Lajos: Az emberölés értékelése – jogszabályi keretek és a Debreceni Ítéltábla gyakorlata. Pro Futuro 2011/1. 114.o.

¹⁵ Finkey Ferencz: A gondatlan emberölés és a halált okozó súlyos testi sértés viszonyához. Jogtudományi Közlöny 1902. 45.szám. 1902 november 7. 373-374.o.

¹⁶ Fayer i.m. 220-221.o.

¹⁷ „Ha pedig az erős felindulást az okozta, hogy a sértés folytán meghalt személy a tettest vagy hozzátartozóit jogtalanul súlyosan bántalmazta és a testi sértés ezen felindulásában rögtön követtetett el, a büntetés három évig terjedhető börtön leendő. A jelen § intézkedései nem alkalmazhatók, ha a halált okozó testi sértés a tettesnek felmenő rokonain követtetett el.”

¹⁸ „Ha az életveszélyes szer beadása vagy alkalmazása folytán a 303. és 304. §-ban meghatározott következmények valamelyike, vagy halál állott be: a tettes tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.”

¹⁹ Finkey Ferencz: A testi sértés büntetésének reformja. Jogtudományi Közlöny 1903. 52.szám. 1903 december 25. 441.o.

²⁰ Elek Balázs: A szakértő, mint a jogerő feltörésének eszköze a büntetőeljárásban. In: Az orvosszakértő a büntetőeljárásban (Szerk.: Elek Balázs). Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi Tanszéke. Debredn, 2012. 45.o.

²¹ Finkey i.m. 442.o.

²² Finkey i.m. 442.o.

²³ Földvári József: *Büntetőjog – Különös Rész.* Kézirat. Tankönyvkiadó. Budapest, 1972. 341.o.

²⁴ Földvári (1972), 342.o.

²⁵ Földvári (1972), 342.o.

²⁶ Horváth Szilárd: *A személy elleni bűncselekmények.* In: Blaskó Lajos – Bagi Dénes – Szalma László – Bogdál Zoltán – Bodrogi Károly – Halász Sándor (Szerk.: Horváth Tibor): *Magyar Büntetőjog II. Különös Rész.* BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség. Budapest, 1973. 506.o.

²⁷ Földvári (1972), 344.o.

²⁸ 1961.évi V. törvény 18. § „Az eredményhez – mint a büntett minősítő körülményéhez – a törvény által fűzött súlyosabb következmények akkor alkalmazhatók, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében szándékosság vagy gondatlanság terheli.”

²⁹ Földvári (1972), 344.o.

³⁰ Fadgyas András: A könnyű testi sértés és a súlyos testi sértés kísérletének elhatárolásával kapcsolatos kérdések. Magyar Jog 1970. 10. 615.o. Fadgyas szerint: *„Tehát mivel az eshetőleges szándékkal elkövetett súlyos testi sértés kísérlete nyomozásának elrendelése és minősítése körül nehezen áthidalható problémák tapasztalhatók, s mert a kialakult gyakorlat szerint a súlyos testi sértés kísérlete miatt kiszabott büntetések könnyű testi sértés címén is alkalmazhatók, továbbá arra való tekintettel, hogy a cselekményeknek súlyos testi sértés kísérleteként való minősítése – a tapasztalatok szerint – rendszerint eszközzel való elkövetés esetén merül fel, d elege ferenda indokolt lenne a könnyű testi sértést még egy minősített esettel kiegészíteni: életveszélyes vagy súlyos sérülés okozására alkalmas eszközzel és módon elkövetett könnyű testi sértés. Ez az új minősített eset (amelynek a büntetési tétele ugyanannyi lenne, mint a jelenleg törvénybe iktatott más minősített eseteké) megoldaná a perjogi problémát, valamint megszűnnének az eshetőleges szándék bizonyíthatóságának, továbbá a könnyű testi sértés és a súlyos testi sértés kísérlete elhatárolásának nehézségei.”*

³¹ Halász Sándor: A Legfelsőbb Bíróság 4. számú irányelve az emberi élet védelmét fokozottabban biztosító ítélkezési gyakorlat érdekében. Magyar Jog 1965. 6. 243.o. „Az irányelv az emberölés kísérletének a testi sértéstől való elhatárolásánál arra a megállapításra jut, hogy az emberölés kísérletének a testi sértéstől való elhatárolása akkor okoz a bírói gyakorlatban nehézséget, amikor az emberölésre, illetve a testi sértésre irányuló egyenes szándék nem állapítható meg.”

³² „A testi sértésre irányuló szándéknál az elkövető cselekményének azt a társadalomra veszélyes következményét kívánja, hogy a sértett testén életveszélyt nem eredményező sérülést vagy betegséget (egészségkárosodást) okozzon, illetve ebbe belenyugszik; az emberölésnek eshetőleges szándékkal való végrehajtásánál az elkövető azt látja előre, hogy magatartása a sértett halálát eredményezheti, de cselekménye a társadalomra veszélyes következményével szemben közömbös marad. Az elkövető szándékára az ítélkezési gyakorlat objektív és szubjektív tényezőkből következtet.”

³³ Bakóczy Antal: A jogi minősítés és a szándékos emberölések számának összefüggéseiről. Magyar Jog 1977.10. 876.o.

³⁴ Turi István: Az eshetőleges szándékkal elkövetett élet elleni bűncselekmények. Jogtudományi Közlöny 1968.10. 524.o.

³⁵ Szeder Gyula: Az életveszélyt okozó testi sértés büntetével összefüggő értelmezési kérdések. Magyar Jog 1980. 4. 336.o.; Moldoványi György: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekre vonatkozó kodifikációs elgondolások. II. Rész. Magyar Jog 1978.6. 532.o.; „Büntető jogalkalmazásunk naponta kénytelen szembenézni azzal a kérdéshalmazzal, amelyet az 1978.évi IV.tv. (továbbiakban BTK.) 170.§-ának (5) bekezdése szerinti életveszélyt okozó testi sértés büntetének értelmezése vetett fel. Az első gondolat a Btk. időbeli hatályáról szóló, a törvény 2.§-ában írt rendelkezés alkalmazása okozta. Ezzel kapcsolatban két nézet alakult ki: Az első szerint a Btk. általános indokolása értelmében az életveszélyt okozó testi sértés büntetének megalkotása a korábban emberölés kísérleteként értékelt bűncselekmények egy részét enyhébb elbírálás alá vonj, ezért a Btk.2.§-a értelmében az új törvényt kell alkalmazni. A másik felfogás szerint a jogszabályértelmezés alapjául a szándék szolgál. Először... az elkövető konkrét tudattartamát kell feltárni. Ha az elkövetőt az élet kioltására irányuló (egyenes vagy eshetőleges) szándék vezette, az emberölés büntetének a kísérlete valósult meg, az életveszélyt okozása a testi sértés minősítő körülménye....”; Moldoványi György: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekre vonatkozó

kodifikációs elgondolások. II. Rész. Magyar Jog 1978.6. 532.o.: „A testi sértés minősítő körülményeinek kiegészítése indokolt az életveszélyt előidézve való elkövetéssel. Ennek a minősítő körülménynek a szükségességével a szándékos emberölés kísérletének problémái körében már foglalkoztunk. Volt olyan javaslat is, hogy ezt a minősítő körülményt szükséges lenne kiegészíteni az életveszélyes módon való elkövetéssel és az életveszélyes eszköz használatával. – Az életveszély előidézése mint minősítő körülmény azonban azt tükrözné, hogy a törvény eredményt kíván meg a súlyosabb minősítéshez. Az életveszélyes mód és az életveszélyes eszköz beiktatása pedig túlságosan kiterjesztené a minősítő körülmények körét, pl. a zsebkés életveszélyes eszköz, de nem indokolt minden zsebkéssel elkövetett súlyos testi sértést súlyosabban minősíteni.”; Bócz Endre: Az élet és testi épség elleni bűncselekmények üldözésének néhány tapasztalata és tanulsága. Belügyi Szemle 1982. 11. 22.o.: „Előre kell még bocsátani azt is, hogy a minősítési gondok főként az emberölési kísérlet és az életveszélyt okozó testi sértés elhatárolásánál jelentkeznek. A vitás pont itt a szándékosság tartalmának a cselekmény külső képéből vont következtetésekkel való megállapítása.”

³⁶ Julis Mihály: Egy jogalkalmazó felfogása az életveszélyt okozó testi sértés büntetéről. Magyar Jog 1980.4. 330.o.

³⁷ Julis (1980) 330-331.o. A szerző szerint: „Egy szándékos eredménybűncselekmény a szándék kialakulásával kezdődik, az elkövetési magatartással folytatódik és eredmény bekövetkezésével (vagy be nem következéssel) ér véget. Ha az eredmény a szándéknak megfelel – és van okozati összefüggés is – befejezett bűncselekmény valósult meg, ha az eredmény a szándéknál enyhébb fokú, akkor kísérletről lehet szó, ha pedig a szándékon túlterjed, vizsgálni kell, hogy a többlet tekintetében megállapítható-e az elkövető gondatlansága. A szándék és az eredmény ilyen kapcsolatát következetesen végig kell vezetni, minden fokozatban.

Meg kell akadályozni olyan gyakorlat kialakulását, hogy egy magatartás emberölés kísérletének minősüljön, ha csak testi sértés következett be, ellenben enyhébben – életveszélyt okozó testi sértésnek – akkor, ha az eredmény súlyosabb, mivel a testi sértés életveszélyt okozott.”

³⁸ László Jenő (Szerk.): Az 1978.évi IV. törvény (BTK) előkészítése. VII.kötet. Igazságügyi Minisztérium. Budapest, 1989. 315.o.: „Az emberi élet fokozottabb büntetőjogi védelme érdekében még a Btá hatálya idején kialakult az emberölés kísérletének meglehetősen tág értelmezési gyakorlata. A Legfelsőbb Bíróság 4.számú irányelve ezt a gyakorlatot bizonyos mértékben korlátozta, ennek ellenére a szándékos emberölés kísérlete jelenleg is meglehetősen széles körben kerül megállapításra.”

³⁹ Dezső László: Az életveszélyt okozó testi sértés, avagy fából vaskarika. In: Orvosok és jogászok a büntető igazságszolgáltatásban – Dezső László emlékkönyv. Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata 137. (Szerk.: Tremmel Flórián – Mészáros Bence – Fenyvesi Csaba). Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kara. Pécs, 2005. 5.o.

⁴⁰ Déri Pál: Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról). Belügyi Szemle 1965.8. 6-7.o.: „A szocialista sajtó feladata – a tájékoztatás mellett – hogy leleplezze mindazt, ami túlhaladott és elavult, ami fejlődésünk útjában áll, és szüntelen harcoljon a kapitalista múltnak és kapitalista környezetnek az emberek tudatában levő maradványai, illetve behatásai, többek között a bűnözés ellen... Tegye gyűlöletessé a népi hatalom ellenségeit, a szocialista tulajdon fosztogatóit, ami korrump, a huligán elemeket stb.”; R.L.: Az imperializmus ideológiai aknamunkájáról. Belügyi Szemle 1965.3. 12.o.: „A burzsoázia azonban nem tud olyan eszméket harcba vetni, amelyek magukkal ragadnák, akár átmenetileg is oldalukra állítanak a néptömegeket...Az „ideológiai behatolás” – vagy ahogyan egyes nyugati politikusok nevezik: a „kommunizmus eróziója” – nem más, mint a burzsoá nézetek becsempészése az emberek tudatába, ideológiai zavarkeltés, a tömegek

magatartásának negatív irányban történő befolyásolása, a szocialista világrendszer egységének lazítása.”

⁴¹ Ezen kívül egy másik fontos tétele volt a diktatúrának, hogy a szocializmusban az állam és vele együtt a bűnözés is elhal. Ami bűnözés még létezik esetlegesen a szocializmusban, az nem mást, mint a korábról itt maradt polgári csökevények bűnözése illetve a nyugatról beszivárgó kapitalisták szabotázsja, ami többek között bűnözésben manifesztálódik.

⁴² Moldoványi György: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekményekre vonatkozó kodifikációs elgondolások. I. Rész. Magyar Jog 1978.5. 412-413.o.

⁴³ Moldoványi (1978) 413.o.

⁴⁴ Moldoványi (1978) 413.o.

⁴⁵ Moldoványi (1978) 413.o.

⁴⁶ Julis (1980) 331.o.

⁴⁷ Julis (1980) 331.o.

⁴⁸ Julis (1980) 331-332.o.

⁴⁹ Bócz Endre: Életveszélyt okozó testi sértés vagy emberölési kísérlet? Magyar Jog 1980.8. 724.o.

⁵⁰ Bócz (1980) 725.o.

⁵¹ Bócz (1980) 729.o.

⁵² Kunyhár László: Az életveszélyt okozó testi sértés büntette a Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlatában. Magyar Jog 1980. 10. 872-873.o.

⁵³ Tóth László: A súlyos testi sértés és az új Btk. Magyar Jog 1980. 11. 1016.o.

⁵⁴ Tóth (1980) 1021.o.

⁵⁵ Földvári József: A személy elleni bűncselekmények. In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó. Budapest, 2005. 98.o.

⁵⁶ Földvári (2005) 101.o.

⁵⁷ Földvári (2005) 103.o.

⁵⁸ Földvári (2005) 103.o.: „...a szándékosság megállapításához az elkövetőnek tisztában kell lennie magatartásával, a sérülés, a betegség bekövetkezésének lehetőségével, a várható sérülés súlyosabb vagy enyhébb voltával, és azt a következményt vagy kívánnia kell vagy belenyugodni bekövetkezésébe.”

⁵⁹ Földvári (2005) 103-104.o.

⁶⁰ Földvári (2005) 105.o.

⁶¹ Horváth Tibor: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Fehér Lenke – Horváth Tibor – Lévy Miklós: Magyar Büntetőjog Különös Rész 1. kötet. (Szerk.: Horváth Tibor). KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005. 101.o.

⁶² Horváth (2005) 104.o.

⁶³ Horváth (2005) 109.o.

⁶⁴ Horváth Tibor: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Fehér Lenke – Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Lévy Miklós – Sántha Ferenc – Várad Erika: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2009. 99.o.

⁶⁵ Horváth (2009) 99.o.

⁶⁶ Horváth (2009) 99-100.o.

⁶⁷ Belovics Ervin: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész (Ötödik, átdolgozott kiadás). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005. 113.o.

⁶⁸ Belovics (2005) 115.o.

-
- ⁶⁹ Vida Mihály: Testi sértés. In: Juhász Zsuzsanna – Karsai Krisztina – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Szomora Zsolt – Vida Mihály: A Magyar Büntetőjog Különös Része. (Szerk.: Nagy Ferenc). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009. 99.o.
- ⁷⁰ Vida (2009) 107.o.
- ⁷¹ Vida (2009) 108.o.
- ⁷² Vaskuti András: Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények. In: Filó Mihály – Jakucs Tamás – Margitán Éva – Szabó Imre – Vaskuti András: Büntetőjog (Szerk.: Margitán Éva). ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2010. 217.o.
- ⁷³ Vaskuti (2010) 219.o.
- ⁷⁴ Kónya István: Emberölés. In: Akác József – Berkes György – Belegi József – Katona Sándor – Kónya István – Márki Zoltán – Mészár Róza – Molnár Gábor – Rabóczki Ede (Szerk.: Rabóczki Ede – Berkes György): Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó. Budapest, 2012. 303.o.
- ⁷⁵ Balogh Ágnes: Dogmatikai és gyakorlati kérdések a testi sértés körében. Belügyi Szemle 2006.6. 66-67.o.
- ⁷⁶ Balogh (2006) 67.o.
- ⁷⁷ Balogh (2006) 73-74.o.
- ⁷⁸ Tóth-Zsámboki Judit: Az életveszélyt okozó testi sértéssel kapcsolatos problémáról. Iustum Aequum Salutare 2009. 4. 297-298.o.
- ⁷⁹ Tóth-Zsámboki (2009) 300-301.o.
- ⁸⁰ Tóth-Zsámboki (2009) 303.o.
- ⁸¹ Gál Attila: *Az élet elleni; a testi épség és az egészség elleni; az egészségügyi beavatkozás, az orvostudományi kutatás rendje és az egészségügyi önrendelkezés, valamint a közegészség elleni bűncselekmények.* Büntetőjogi Kodifikáció 2004. 4. 25.o.
- ⁸² Földvári (2005) 101.o.
- ⁸³ A szakzsargon tévesen használja a „bírói gyakorlat” megnevezést, ugyanis hazánkban a jogalkalmazás alanya a bíróság és a nem a bíró, persze az más kérdés, hogy az ügyek hány százalékában érvényesül a társas-bírászkodás (ülnekbírászkodás).
- ⁸⁴ Földvári (2005) 102.o.
- ⁸⁵ Földvári (2005) 102.o.
- ⁸⁶ Más írásmódok szerint: praeterintencionális bűncselekmény.
- ⁸⁷ Földvári József: Magyar Büntetőjog Általános Rész. 7. , átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. 2003. 124-126.o.
- ⁸⁸ 2012.évi C. törvény indokolása.
- ⁸⁹ 2012.évi C. törvény indokolása.
- ⁹⁰ 2012.évi C. törvény indokolása.
- ⁹¹ Formulating strategies for health for all by the year 2000. Guiding principles and essential issues. Document of the Executive Board of the World Health Organization. World Health Organization. Geneva, 1979 (http://www.searo.who.int/LinkFiles/Primary_and_Community_Health_Care_HFA_S2.pdf - 2012.10.23.)
- ⁹² Belovics Ervin: Testi sértés. In: Belovics Ervin –Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész A 2012.évi C. törvény alapján (Szerk.: Busch Béla). HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012. 96. o.
- ⁹³ Dezső (2005) 8. o.